

Верховний
Суд

35 РОКІВ

ГОСПОДАРСЬКА ЮСТИЦІЯ:
ДОСВІД, ДОВІРА, ДІЄВІСТЬ

«Класичні» і «нетипові» підстави закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) через призму судового контролю

Володимир ПОГРЕБНЯК,

д. ю. н., суддя Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду

13 березня 2026 року
м. Ужгород, Круглий стіл «Роль
господарських судів у забезпеченні
ефективності процедур
банкрутства»

Принцип судового контролю у справах про банкрутство (неплатоспроможність)

- судовий контроль є одним із принципів правового інституту банкрутства (неплатоспроможності);
- діє від стадії відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) і до закриття провадження;
- під час процедур банкрутства (неплатоспроможності) процесуальна діяльність господарського суду не зводиться виключно до формального виконання процесуальних вимог закону;
- завдяки судовому контролю забезпечується баланс інтересів боржника та кредиторів, арбітражного керуючого, інших учасників справи про банкрутство (неплатоспроможність), попереджаються можливі зловживання і гарантується справедливе та своєчасне здійснення судових процедур, які застосовуються щодо боржника, дотримання визначених КУзПБ строків судових процедур задля зменшення негативних наслідків надмірної їх тривалості як для кредиторів, так і боржника.

Справа «Фесенко проти України» (Fesenko v. Ukraine) Рішення ЄСПЛ від 10.10.2024, заява № 18693/16

Європейський суд встановив, що тривалість провадження була надмірною та не відповідала вимозі щодо розумного строку, і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ключові обставини справи:

- у жовтні 2009 року відкрито провадження про банкрутство кредитної спілки;
- у листопаді 2010 року заявницю визнано кредитором, усього визнано вимоги 245 кредиторів;
- провадження неодноразово відкладалось через неявку сторін, необхідність отримання додаткових доказів та *проблеми з призначенням розпорядника майна*;
- справа двічі зупинялась у зв'язку з кримінальним провадженням щодо посадових осіб кредитної спілки.

Правові висновки ЄСПЛ:

- тривалість провадження (понад 14 років в одній інстанції) є надмірною та не може бути виправдана лише складністю справи;
- держава несе відповідальність за неспроможність суду призначити нового розпорядника майна, незалежно від відсутності ініціативи з боку комітету кредиторів;
- зупинення провадження на понад 2 роки 9 місяців через кримінальну справу було невиправданим, оскільки не було достатнього зв'язку між справами;
- держава повинна організувати свою правову систему так, щоб суди могли дотримуватись вимоги щодо розумного строку, навіть якщо процесуальна ініціатива покладається на сторони.

Суд уже визнавав порушення пункту 1 статті 6 Конвенції в ситуації, коли надмірна тривалість провадження у справі про банкрутство була спричинена неефективним підходом національного суду до призначення ліквідатора. Суд постановив, що сторони провадження на національному рівні, які не запропонували потенційного ліквідатора, не могли бути звинувачені у затримці (див. рішення у справі «Парінов проти України» [Комітет] Parinov v. Ukraine [Committee], заява № 48398/17, пункт 64, від 10 грудня 2020 року).

Той факт, що у цій справі причина затримки полягає не в поведінці конкретного суду, а в самому національному законодавстві (яке, вочевидь, не надає суду чітких засобів прискорення провадження за відсутності пропозиції комітету кредиторів щодо нового розпорядника майна), не змінює цю оцінку.

За затримку, спричинену неспроможністю національного суду призначити нового розпорядника майном, має нести відповідальність держава-відповідач. Стверджувана відсутність процесуальної ініціативи з боку комітету кредиторів у провадженні у справі про банкрутство не повинна звільняти державу від її зобов'язань за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Суд повторює, що саме держава повинна організувати свою правову систему таким чином, щоб дати можливість своїм судам дотримуватись вимоги пункту 1 статті 6 Конвенції.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (у редакції з 04.11.2012 до 18.01.2013)

Стаття 40. Припинення провадження у справі про банкрутство

1. Господарський суд припиняє провадження у справі про банкрутство, якщо:

- 1) боржник не включений до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України або до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 2) подано заяву про визнання банкрутом ліквідованої або реорганізованої (крім реорганізації у формі перетворення) юридичної особи *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 3) у провадженні господарського суду є справа про банкрутство того ж боржника *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 4) затверджено звіт керуючого санацією боржника в порядку, передбаченому цим Законом *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 5) затверджено мирову угоду *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 6) затверджено звіт ліквідатора в порядку, передбаченому статтею 32 цього Закону *(лише після визнання боржника банкрутом)*;
- 7) боржник виконав усі зобов'язання перед кредиторами *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 8) кредитори не висунули вимог до боржника після порушення провадження у справі про банкрутство.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (у редакції до 21.10.2019)

Стаття 83. Закриття провадження у справі про банкрутство

1. Господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство, якщо:

- 1) боржник – юридична особа не внесена до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 2) юридичну особу, яка є боржником, припинено в установленому законодавством порядку, про що є відповідний запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 3) у провадженні господарського суду є справа про банкрутство того ж боржника *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 4) затверджений звіт керуючого санацією боржника в порядку, передбаченому цим Законом *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 5) затверджена мирова угода в порядку, передбаченому цим Законом *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 6) затверджений звіт ліквідатора в порядку, передбаченому цим Законом *(лише після визнання боржника банкрутом)*;
- 7) боржник виконав усі зобов'язання перед кредиторами *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 8) до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження (проваджень) у справі про його банкрутство не висунуто вимог *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 9) згідно із законом справа не підлягає розгляду в господарських судах України *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 11) господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 12) в інших випадках, передбачених законом.

4. У випадках, передбачених пунктами 4–7 частини першої цієї статті, господарський суд в ухвалі про закриття провадження у справі зазначає, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Законом строк або відхилені господарським судом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

Кодекс України з процедур банкрутства (у редакції з 01.04.2023 до 15.04.2023)

Стаття 90. Закриття провадження у справі про банкрутство

1. Господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство, якщо:

- 1) боржник – юридична особа не внесена до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 2) юридичну особу, яка є боржником, припинено в установленому законодавством порядку, про що є відповідний запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 3) у провадженні господарського суду є справа про банкрутство того самого боржника *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 4) відновлено платоспроможність боржника або погашені всі вимоги кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 5) затверджено звіт керуючого санацією або ліквідатора в порядку, передбаченому цим Кодексом *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 6) до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про його банкрутство не висунуто вимог *(лише після визнання боржника банкрутом)*;
- 7) справа не підлягає розгляду в господарських судах України *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;
- 8) господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника *(лише до визнання боржника банкрутом)*;
- 9) в інших випадках, передбачених законом *(лише до визнання боржника банкрутом)*.

4. У випадках, передбачених пунктами 4–6 частини першої цієї статті, господарський суд в ухвалі про закриття провадження у справі зазначає, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Кодексом строк або були відхилені господарським судом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

Кодекс України з процедур банкрутства (у редакції згідно із законами № 2971-IX від 20.03.2023, № 3291-IX від 28.07.2023, № 3291-IX від 28.07.2023)

Стаття 90. Закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність)

1. Господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) у разі:

1) невнесення боржника – юридичної особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань *(лише до визнання боржника банкрутом)*;

2) припинення у встановленому законодавством порядку юридичної особи, яка є боржником, про що є відповідний запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;

3) смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім боржника - фізичної особи *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;

4) перебування у провадженні господарського суду справи про банкрутство (неплатоспроможність) того самого боржника *(лише до визнання боржника банкрутом)*;

5) відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів *(як до, так і після визнання боржника банкрутом)*;

6) затвердження звіту керуючого санацією в порядку, передбаченому цим Кодексом *(лише до визнання боржника банкрутом)*;

7) затвердження звіту ліквідатора в порядку, передбаченому цим Кодексом *(лише після визнання боржника банкрутом)*;

8) якщо до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) за його заявою не висунуто вимог *(лише до визнання боржника банкрутом)*;

8-1) якщо відкрита справа про банкрутство господарських товариств, які відповідають **сукупно таким критеріям:**

- є оператором критичної інфраструктури;
- частки (акції, паї) господарського товариства були примусово відчужені під час дії воєнного стану;
- державі у статутному капіталі господарського товариства прямо або опосередковано належить більше 50 відсотків часток (акцій, паїв), крім господарських товариств, які ліквідуються за рішенням боржника;

(пункт доповнено згідно із Законом № 3723-IX від 22.05.2024)

9) боржником є оптовий постачальник електричної енергії **(як до, так і після визнання боржника банкрутом);**

(пункт доповнено згідно із Законом № 3291-IX від 28.07.2023)

10) якщо справа згідно із законом не підлягає розгляду в господарських судах України **(як до, так і після визнання боржника банкрутом);**

11) якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника **(лише до визнання боржника банкрутом);**

12) укладення мирової угоди між боржником та кредиторами відповідно до статті 192 Господарського процесуального кодексу України **(як до, так і після визнання боржника банкрутом);**

13) прийняття рішення про приватизацію боржника, яким є державне підприємство або господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі **(як до, так і після визнання боржника банкрутом);**

14) в інших випадках, передбачених цим Кодексом.

4. У випадках, передбачених пунктами 5–8 частини першої цієї статті, господарський суд в ухвалі про закриття провадження у справі зазначає, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений цим Кодексом строк або були відхилені господарським судом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

Пункт 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ (у редакції з 29.07.2023 згідно із Законом № 3249-IX від 13.07.2023)

Абзац дев'ятий цього пункту

Господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора, якщо боржник до проведення підготовчого засідання доведе господарському суду, що він внесений до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів) та має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони або вимоги кредитора (кредиторів) не задоволені внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі через перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій.

Пункт 1-8 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ (у редакції з 08.03.2024 згідно із Законом № 3577-IX від 07.02.2024)

Установити, що до 1 січня 2026 року не порушуються провадження у справах про банкрутство, а порушені провадження підлягають припиненню щодо боржників – операторів системи розподілу, що здійснюють розподіл електричної енергії на територіях ліцензованої діяльності, до складу яких входять території, на яких велися бойові дії станом на 31 грудня 2023 року, або території, тимчасово окуповані Російською Федерацією станом на 31 грудня 2023 року, відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої Російською Федерацією території України.

Господарський процесуальний кодекс України

Стаття 231. Закриття провадження у справі

1. Господарський суд закриває провадження у справі, якщо:

1) спір не підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства;

2) відсутній предмет спору;

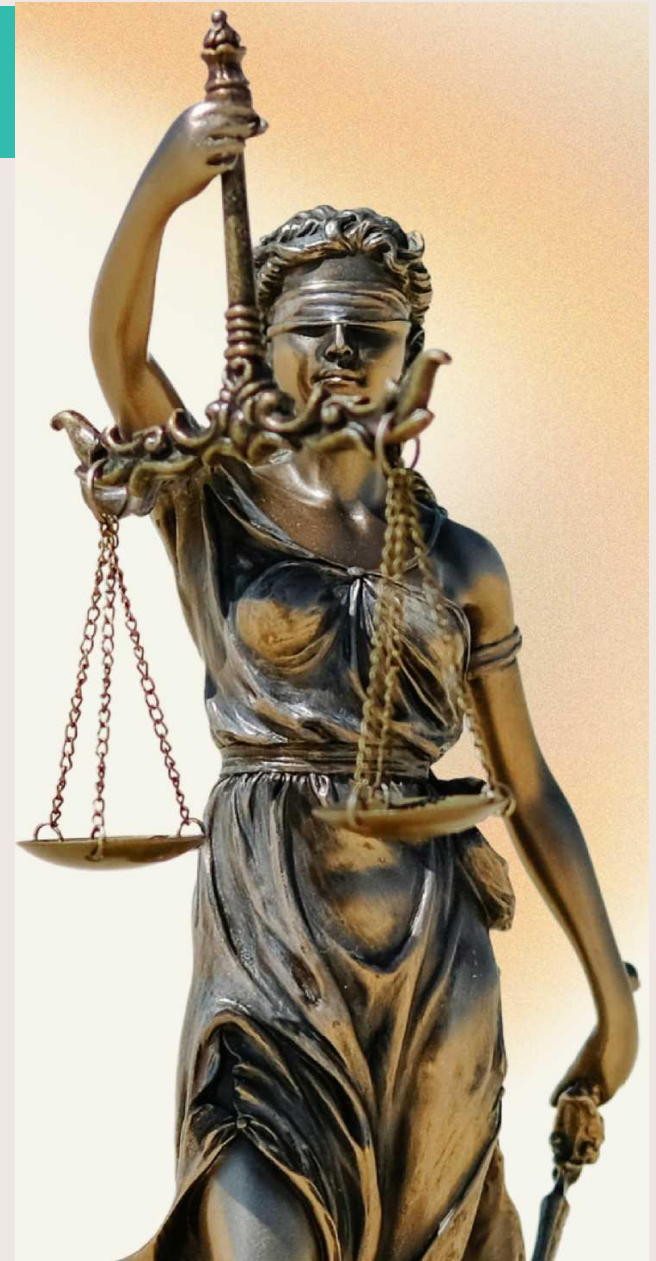
3) суд встановить обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження у справі відповідно до пунктів 2, 4, 5 частини першої статті 175 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частиною другою статті 175 цього Кодексу;

4) позивач відмовився від позову і відмову прийнято судом;

5) після відкриття провадження у справі між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу або третейського суду, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;

6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено юридичну особу, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;

7) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена судом.

Підстави для закриття провадження у справі про банкрутство **умовно можна поділити на «класичні» і «нетипові»**

До «класичних» можна віднести, зокрема:

- ❖ Закриття провадження у справі по банкрутство із збереженням діяльності суб'єкта банкрутства:
 - відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів – п. 5 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
 - затвердження звіту керуючого санацією в порядку, передбаченому цим Кодексом, – п. 6 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
 - до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) **за його заявою** не висунуто вимог – п. 8 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
 - господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника – п. 11 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
 - укладення мирової угоди між боржником та кредиторами відповідно до статті 192 ГПК України – п. 12 ч. 1 ст. 90 КУзПБ.
- ❖ Закриття провадження у справі із припиненням (ліквідацією) суб'єкта банкрутства без правонаступництва:
 - припинення у встановленому законодавством порядку юридичної особи, яка є боржником, про що є відповідний запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань – п. 2 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
 - затвердження звіту ліквідатора в порядку, передбаченому цим Кодексом, – п. 6 ч. 1 ст. 90 КУзПБ.

Підстави для закриття провадження у справі про банкрутство **умовно можна поділити на «класичні» і «нетипові»**

До «нетипових» підстав закриття провадження можна віднести:

- відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів – п. 5 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
- боржник відповідає сукупно таким критеріям: є оператором критичної інфраструктури; частки (акції, паї) господарського товариства були примусово відчужені під час дії воєнного стану; державі у статутному капіталі господарського товариства прямо або опосередковано належить більше 50 відсотків часток (акцій, паїв), крім господарських товариств, які ліквідуються за рішенням боржника, – п. 8-1 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
- боржником є оптовий постачальник електричної енергії – п. 9 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
- в інших випадках, передбачених **цим Кодексом**, – п. 14 ч. 1 ст. 90 КУзПБ;
- боржник внесений до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів) та має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони **або** вимоги кредитора (кредиторів) не задоволені внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, **або** на тимчасово окупованих російською федерацією територіях – п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ;
- боржник є оператором системи розподілу, що здійснює розподіл електричної енергії на територіях ліцензованої діяльності, до складу яких входять території, на яких велися бойові дії станом на 31 грудня 2023 року, або території, тимчасово окуповані, – п. 1-8 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

Судова практика КГС ВС у справах про банкрутство

Перебування у провадженні господарського суду справи про банкрутство того самого боржника (п. 4 ч. 1 ст. 90 КУзПБ)

КГС ВС залишив без змін рішення судів про закриття провадження у справі про банкрутство ТОВ «Серединецьке» за № 924/1277/20.

КУзПБ передбачено порядок дій суду (як на стадії розгляду заяв ініціюючих кредиторів, так і в подальшому), які спрямовані на уникнення відкриття та подальшого одночасного розгляду справ-двійників щодо одного й того самого боржника.

У разі перебування у провадженні господарських судів справ про банкрутство того самого боржника провадження у справі про банкрутство може бути закрито лише за умови, що боржника не визнано банкрутом. Наявність такої підстави не узалежнює обов'язок суду закрити провадження від наявного чи відсутнього порушення прав та інтересів кредиторів.

Існування двох справ про банкрутство ТОВ «Серединецьке» вимагало вирішення питання про закриття провадження в одній із відкритих справ.

На момент фактичного відновлення першого провадження у справі № 924/1277/20 про банкрутство боржника (ВС скасував судові рішення про закриття провадження і направив справу для продовження розгляду) процедура банкрутства у другій справі № 924/812/22 вже тривала та законність її відкриття під сумнів не ставилася.

Рух цих справ у судах різних інстанцій та ухвалення і скасування рішень створили умови, в яких справа № 924/1277/20 хоч і була відкрита раніше, однак залишилася на стадії процедури розпорядження майном, в той час як у справі № 924/812/22 вже відбувся перехід до ліквідаційною процедури ТОВ «Серединецьке», що унеможлиблює її закриття на підставі п. 4 ч. 1 ст. 90 КУзПБ згідно з прямою вимогою закону.

Постанова КГС ВС від 26.03.2024 у справі № 924/1277/20

Перебування у провадженні господарського суду справи про банкрутство того самого боржника (п. 4 ч. 1 ст. 90 КУзПБ)

КГС ВС залишив без змін судові рішення у справі № 917/247/23 про відкриття провадження у справі про банкрутство ТОВ «Компанія з управління активами «ЕВМ».

У цій справі:

- на день постановлення ухвали у справі № 917/247/23 про відкриття провадження у справі про банкрутство боржника була наявна ухвала у справі № 917/1627/22 про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство того самого боржника, яка ще переглядалася в апеляційному порядку;
- відкриття провадження у справі № 917/247/23 не порушувало порядку одночасного розгляду заяв різних кредиторів до одного боржника;
- відсутній факт одночасного подання таких заяв, що виключає підстави застосування приписів ст. 38, 39 КУзПБ.

КГС ВС звернув увагу, що **подальше скасування апеляційним судом ухвали про відмову у відкритті провадження у справі № 917/1627/22 з направленням її до місцевого суду для продовження розгляду може призвести до виникнення ситуації, за якою в провадженні господарського суду буде дві підставно відкритих справи за заявами різних кредиторів про банкрутство одного боржника.**

Тож **у цьому випадку судам**, враховуючи встановлені обставини, темпоральність (календарність) процесуальних дій у справах (№ 917/247/32 та № 917/1627/22), з дотримання принципу концентрації та з огляду на недопустимість здійснення одночасного провадження у кількох справах про банкрутство стосовно одного боржника як в одному суді, так і в різних судах, **належить вирішити питання про здійснення провадження процедур банкрутства щодо боржника лише в одній справі зі застосуванням приписів ст. 90 КУзПБ.**

Постанова КГС ВС від 07.11.2023 у справі № 917/247/23

Аналогічна ситуація наведена в постанові СП КГС ВС від 12.11.2025 у справі № 917/538/24

Відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів (п. 5 ч. 1 ст. 90 КУзПБ)

КГС ВС скасував постанову апеляційного суду і залишив у силі ухвалу місцевого суду, якою відмовлено в задоволенні клопотання про закриття провадження у справі про банкрутство ТОВ «Яворина-Трейдінг» та продовжено строк ліквідаційної процедури.

У цій справі на стадії ліквідаційної процедури здійснено погашення в повному обсязі визнаних судом та включених до реєстру вимог єдиного кредитора боржника за рахунок коштів його акціонерів (суб'єктів субсидіарної відповідальності).

Законодавець розмежував можливість закриття провадження у справі про банкрутство з тих чи інших підстав стадіями процедури банкрутства.

За редакцією КУзПБ до внесення змін Законом № 2971-IX закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) на підставі п. 4 ч. 1 ст. 90 КУзПБ (у зв'язку з погашенням всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів) у ліквідаційній процедурі юридичної особи чи процедурі погашення боргів фізичної особи після визнання боржника банкрутом було неможливим.

Після внесення змін Законом № 2971-IX унормовано, що закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) у зв'язку з погашенням всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів (п. 5 ч.1 ст. 90 КУзПБ) є можливим навіть у ліквідаційній процедурі юридичної особи чи процедурі погашення боргів фізичної особи.

Утім, встановлений КУзПБ порядок закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) з наведеної підстави, як і з перелічених інших, не врегульовує питання виплати грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого.

Відновлення платоспроможності боржника або погашення всіх вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів (п. 5 ч. 1 ст. 90 КУзПБ)

З метою забезпечення єдності судової практики **судова палата сформувала таку праву позицію.**

Питання щодо сплати винагороди арбітражному керуючому та відшкодування його витрат жодним чином не порушує імперативності норм ч. 1 ст. 90 КУзПБ, якою встановлено підстави закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), а натомість **є необхідною складовою процесу такого закриття.**

У разі ліквідації юридичної особи – боржника внаслідок закриття провадження у справі про банкрутство з підстави **затвердження звіту ліквідатора й ліквідаційного балансу** (п. 7 ч. 1 ст. 90 КУзПБ) і відсутності при цьому джерел фінансування послуг арбітражного керуючого та відшкодування його витрат суд **покладає витрати** на оплату послуг ліквідатора та його витрат **на кредиторів** у справі про банкрутство пропорційно до розміру визнаних кредиторських вимог за наявності на це правових підстав.

У випадку закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) з підстави **погашення вимог кредиторів** (п. 5 ч. 1 ст. 90 КУзПБ) і відсутності при цьому джерел фінансування послуг арбітражного керуючого й відшкодування його витрат належним способом сплати грошової винагороди та покриття відповідних витрат є **стягнення необхідної суми коштів із самого боржника.**

Постанова СП КГС ВС від 21.01.2026 у справі № 927/149/22

Закриття провадження у справі про банкрутство підставі п. 8-1 ч. 1 ст. 90 КУзПБ

КГС ВС змінив мотивувальну частину постанови апеляційного суду про закриття провадження у справі № 917/814/16 АТ «АвтоКраз».

У цій справі:

апеляційний суд задовольнив клопотання боржника та Міноборони України і закриття провадження у справі на підставі п. 8-1 ч. 1 ст.90 КУзПБ, оскільки **боржник сукупно відповідає таким критеріям:**

- є оператором критичної інфраструктури;
- частки (акції, паї) були примусово відчужені під час дії воєнного стану;
- державі у статутному капіталі господарського товариства прямо або опосередковано належить більше 50 відсотків часток (акцій, паїв), крім господарських товариств, які ліквідуються за рішенням боржника.

Статтю 90 і розділ «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ одночасно доповнено відповідними **пунктами** на підставі Закону України від 22.05.2024 № 3723-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану», який набрав чинності 21.06.2024.

Закриття провадження у справі про банкрутство підставі п. 8-1 ч. 1 ст. 90 КУзПБ

Частина 1 ст. 90 КУзПБ доповнена переліком підстав, наявність яких має наслідком закриття провадження у справі про банкрутство, тоді як розділ «Прикінцеві та перехідні положення» цього Кодексу, окрім зазначених підстав, також визначає наявність додаткової обставини (воєнний стан) та строки (під час дії воєнного стану та протягом двох років після його припинення), в які зазначені норми підлягають застосуванню.

Тобто *положення п. 1-9 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ хоч і не містять прямого посилання на ст. 90 цього Кодексу, однак фактично доповнюють п. 8-1 ч. 1 ст. 90 КУзПБ*, і їх одночасне застосування не суперечить загальному спрямуванню Закону № 3723-IX щодо забезпечення діяльності об'єктів критичної інфраструктури під час дії воєнного стану.

Отже, з моменту набрання чинності Законом № 3723-IX **зазначені норми є імперативною підставою для закриття провадження у справі про банкрутство юридичної особи за наявності відповідних ознак**. Вони застосовуються на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство, тобто **незалежно від інстанції, в якій здійснюється розгляд справи**.

Тому суд тієї інстанції, де перебуває на розгляді відповідна справа про банкрутство, має безпосередній процесуальний обов'язок вирішити питання про закриття провадження згідно з прямою вимогою закону.

Постанова КГС ВС від 11.11.2025 у справі № 917/814/16

Перебування єдиного майнового комплексу боржника на тимчасово окупованих територіях України як підстава для закриття провадження у справі про банкрутство відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 90 КУзПБ (в інших випадках, передбачених цим Кодексом)

КГС ВС скасував судові рішення про відмову в задоволенні клопотання кредитора і ліквідатора про закриття провадження у справі про банкрутство ПНВ СП «Агро-Восток» і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Попри встановлену п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ **пряму заборону лише на відкриття нових справ** за заявами кредиторів у разі, зокрема, перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих російською федерацією територіях, **логіка законодавця поширюється і на стадію здійснення вже розпочатих процедур.**

Тобто **настання обставин, визначених зазначеними приписами**, у справі про банкрутство, провадження в якій хоча й відкрито до введення в Україні з 24.02.2022 воєнного стану, **може бути розцінено як передбачений КУзПБ інший випадок для закриття провадження у справі про банкрутство в розумінні п. 14 ч. 1 ст. 90 цього Кодексу.**

Унаслідок перебування з 24.02.2022 на окупованій території основної частини майна боржника (цілісного майнового комплексу тощо), яка підлягає включенню до ліквідаційної маси боржника, та безуспішності дій з пошуку іншого (рухомого) майна боржника **настала об'єктивна неможливість завершити процедуру ліквідації боржника за правилами КУзПБ.**

Тож суди мали розглянути та вирішити питання щодо повноти вчинених ліквідатором боржника дій з пошуку, виявлення та реалізації майна боржника; об'єктивної можливості успішно завершити процедуру банкрутства боржника в установлені законом строки; закриття провадження у справі про банкрутство боржника з підстави, передбаченої п. 14 ч. 1 ст. 90 КУзПБ у поєднанні із приписами п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» цього Кодексу та ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Постанова КГС ВС від 15.04.2025 у справі № 913/355/21

Закриття провадження у справі про банкрутство на підставі ч. 7 ст. 41 КУзПБ у поєднанні з п. 14 ч.1 ст. 90 цього Кодексу

Пунктом 14 ч. 1 ст. 90 КУзПБ передбачено, що господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство **також в інших випадках, передбачених цим Кодексом.**

Такий випадок, зокрема, визначено в ч. 7 ст. 41 КУзПБ, згідно з якою власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, власник корпоративних прав боржника, а у випадках, передбачених законодавством, – третя особа протягом провадження у справі про банкрутство **з метою погашення вимог кредиторів та закриття провадження у справі мають право задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені).** Для одночасного погашення всіх вимог кредиторів арбітражний керуючий зобов'язаний надати особі, яка виявила намір погасити вимоги кредиторів, реєстр вимог кредиторів. **У разі задоволення всіх вимог кредиторів, крім неустойки (штрафу, пені), господарський суд ухвалою закриває провадження у справі про банкрутство.** Вимоги щодо неустойки (штрафу, пені) вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі.

У такому випадку **не застосовуються положення п. 5 ч. 1 ст. 90 КУзПБ,** оскільки зазначені норми передбачають неоднакові підстави та наслідки закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

Постанови КГС ВС від 08.06.2023 у справі № 902/1169/21, від 18.06.2025 у справі № 5015/118/11, від 16.09.2025 у справі № 915/1624/16, від 25.09.2025 у справі № 911/1993/24, від 03.12.2025 у справі № 924/29/23, від 03.02.2026 у справі № 926/913/25

!!! За висновком судової палати, викладеним в постанові від 21.01.2026 у справі № 927/149/22, **закриття провадження у справі про банкрутство на підставі ч. 7 ст. 41 КУзПБ у поєднанні з вимогою п. 14 ч. 1 ст. 90 цього Кодексу є можливим лише до визнання боржника банкрутом.**

Закриття провадження у справі на підставі п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

КГС ВС скасував судові рішення про відкриття провадження у справі про банкрутство ПАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування», справу направив на новий розгляд до суду першої інстанції.

У вирішенні питання про відкриття провадження у справі про банкрутство пріоритетним (порівняно з вирішенням питання щодо конкуренції заяв різних кредиторів про відкриття провадження у справах про банкрутство боржника з різною територіальною підсудністю) є **врахування законодавчих обмежень / заборон** на відкриття провадження у справі про банкрутство.

Заборона за п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ має ретроспективну дію, поширюючись і на ті правовідносини та випадки, що мали місце до набрання цією нормою чинності 29.07.2023, оскільки передбачені нею обставини / події (початок збройної агресії проти України, перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих російською федерацією територіях відповідно до визначеного законом переліку тощо) як причини, за яких вимоги кредитора (кредиторів) не могли бути задоволені боржником, настали до моменту врегулювання цих правовідносин відповідним законом з 29.07.2023.

Постанова КГС ВС від 13.02.2024 у справі № 911/2237/22

(додатково див. постанови від 25.03.2025 у справі № 910/18228/23, від 25.06.2025 у справі № 905/45/25)

Закриття провадження у справі про банкрутство на підставі п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України

КГС ВС залишив у силі ухвалу місцевого господарського суду про закриття провадження у справі про банкрутство ДП «Червоненський завод продтоварів».

У цій справі:

- провадження у справі про банкрутство боржника тривало понад три роки на стадії розпорядження майном;
- боржник не був виключений з переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, і це унеможливлювало застосування щодо нього процедур санації чи ліквідації;
- комітет кредиторів та боржник не уклали мирової угоди в процедурі розпорядження майном;
- мораторій упродовж тривалого часу забороняє задоволення вимог конкурсних кредиторів боржника, що **унеможливлює досягнення легітимної мети Закону про банкрутство.**

У разі тривалого здійснення провадження у справі про банкрутство через неможливість його завершення із застосуванням спеціальних норм законодавства про банкрутство **суд має право застосувати загальні процесуальні норми.**

Відсутність предмета спору в розумінні п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України означає припинення існування спірних правовідносин внаслідок певних обставин (оплати боргу, знищення предмета спору, скасування оспорюваного акта).

Зазначене не виключає можливості припинення предмета спору на підставі законодавчого припису. У цьому випадку таким законодавчим приписом є вимоги ч. 4 ст. 96 Закону про банкрутство, які обмежують можливість здійснення процедури банкрутства підприємства, що не підлягає приватизації, щодо переходу до процедур санації та ліквідації.

Отже, процедура розпорядження майном може завершитися укладенням мирової угоди у справі про банкрутство або закриттям провадження у справі про банкрутство із застосуванням п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України.

Постанова СП КГС ВС від 10.12.2019 у справі № 906/1290/15

(додатково див. постанови від 07.10.2020 у справі № 917/1230/15, від 10.07.2024 у справі № 922/2315/16)

Закриття провадження у справі про банкрутство на підставі ст. 90 КУзПБ у поєднанні з п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України через відсутність реальної можливості завершення ліквідаційної процедури

КГС ВС залишив без змін судові рішення про закриття провадження у справі про банкрутство ТОВ «Фірма «Карбон».

У цій справі:

- провадження у справі про банкрутство триває понад 18 років, з них 11 років на стадії ліквідаційної процедури;
- ліквідаційна процедура об'єктивно не здійснюється у зв'язку з відсутністю ліквідатора;
- поведінка кредиторів у питанні погодження кандидатури ліквідатора та визначення джерел оплати його послуг є пасивною;
- вжиті судом дії щодо визначення кандидатури арбітражного керуючого для участі у справі як ліквідатора виявилися безрезультатними;
- чинний мораторій упродовж тривалого часу забороняє задоволення вимог конкурсних кредиторів боржника.

Наведені обставини в їх сукупності, а також відсутність встановлення обставин щодо наявності майна боржника унеможливають успішне завершення процедури банкрутства боржника та досягнення легітимної мети КУзПБ, що через призму судового контролю у цій категорії справ не можуть бути залишені поза увагою господарського суду під час вирішення питання щодо закриття провадження у справі про банкрутство боржника.

У разі тривалого здійснення провадження у справі про банкрутство через неможливість його завершення із застосуванням спеціальних норм законодавства про банкрутство суд має право застосувати загальні процесуальні норми з метою забезпечення права на справедливий суд в розумінні строків розгляду справи і забезпечення балансу інтересів кредиторів та боржника під час судового провадження.

Норми ст. 90 КУзПБ, що визначають порядок та підстави закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність), як і інші положення цього Кодексу, **не містять окремого визначення такої підстави для закриття провадження у справі про банкрутство, як відсутність предмета спору** (знищення предмета спору), однак протилежний підхід, тобто продовження провадження у справі за цих умов, матиме наслідком порушення прав та інтересів боржника, його кредиторів та в цілому суперечитиме спрямованості законодавства про банкрутство.

Для забезпечення принципів розгляду справи упродовж розумного строку незалежним та безстороннім судом та гарантування правової певності кредиторів наявні підстави для закриття провадження у справі про банкрутство боржника відповідно до загальних процесуальних норм (п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України) та статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Постанова КГС ВС від 10.12.2024 у справі № 5/1196

(додатково див. постанови від 17.04.2024 у справі № 5006/27/1166/2012, від 10.12.2024 у справі № 5/1046, від 11.12.2024 у справі № 22/206/2011)

Закриття провадження у справі на підставі п. 1-8 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

КГС ВС залишив без змін судові рішення про закриття провадження у справі про банкрутство ДП «Регіональні електричні мережі».

У цій справі:

- частка державної власності боржника становить 100 %;
- на його балансі перебуває майно, що забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи України та магістральні електричні мережі;
- основним видом економічної діяльності боржника є розподілення електроенергії;
- на території ліцензійної діяльності боржника ведуться (велися) бойові дії або вони тимчасово окуповані рф.

Однією з основних функцій господарського суду під час провадження у справі про банкрутство є дотримання балансу захисту публічного та приватного інтересів.

Захист публічного інтересу знаходить свій вияв у встановленні п. 1-8 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ певних обмежень, що мають строковий характер.

Держава шляхом прийняття законодавчих рішень, спрямованих на подолання критичної ситуації, пов'язаної із платоспроможністю окремих державних підприємств у сфері енергетики (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення платоспроможності окремих державних підприємств у сфері енергетики, що перебувають у критичному стані», яким внесені зміни до розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), визначила спосіб захисту публічного інтересу.

Оскільки боржник належить до осіб, щодо яких тимчасово призупинено застосування процедур банкрутства, то є правові підстави для закриття провадження у справі про його банкрутство в порядку п. 1-8 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

Закриття провадження у справі про банкрутство боржника з наведених причин не є підставою для списання / прощення наявної у боржника заборгованості, не припиняє господарської діяльності боржника, не перешкоджає виконанню боржником своїх наявних грошових зобов'язань, не позбавляє як фізичних, так і юридичних осіб прав на подальше ведення господарської діяльності з боржником та в разі порушення підприємством відповідних зобов'язань – на судових захист.

Постанова КГС ВС від 19.11.2024 у справі № 911/4610/15 (додатково див. постанову від 16.09.2025 у справі № 913/567/19)

Висновки: у разі закриття провадження з «нетипових» підстав

У разі закриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) процесуальні наслідки визначаються судом відповідної інстанції в межах наявної у такого суду процесуальної дискреції, а також з урахуванням клопотань / заяв учасників справи та наявних на момент розгляду справи обставин, з обґрунтуванням рішення і в межах, передбачених законом для загальних процедур провадження у справі про банкрутство.

Закриття провадження у справі про банкрутство не передбачає наслідків, установлених для юридичної особи за результатами її ліквідації, не є підставою для списання / прощення наявної у боржника заборгованості, боржник не втрачає своєї право- та дієздатності, не припиняє здійснення господарської діяльності, не позбавляє осіб права на подальше ведення господарської діяльності із боржником та в разі порушення боржником зобов'язань — на судових захист, не перешкоджає виконанню боржником своїх наявних грошових зобов'язань перед кредиторами.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!